

Πόλεμος στο Ιράν: Ιμπεριαλισμός, Ανισότητες και Γεωπολιτική Κρίση Οι συνέπειες για τους λαούς και η επιτακτική ανάγκη της ειρήνης

Της Δρ. Βασιλικής Λάζου, διδάσκουσας τμήματος Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ,
μέλους διοικητικού και επιστημονικού συμβουλίου Ιδρύματος Νίκος Πουλαντζάς

Ο πόλεμος στο Ιράν δεν αποτελεί ένα μεμονωμένο γεωπολιτικό επεισόδιο, αλλά μια ακόμη έκφραση της βαθιάς και πολυεπίπεδης κρίσης του σύγχρονου καπιταλιστικού συστήματος. Σε μια εποχή όπου οι οικονομικές ανισότητες διευρύνονται και οι ανταγωνισμοί για αγορές, πηγές ενέργειας και στρατηγικά συμφέροντα οξύνονται, οι ιμπεριαλιστικές συγκρούσεις εμφανίζονται ως εργαλείο αναδιάταξης ισχύος. Σε αυτό το πλαίσιο, η επιθετικότητα των Ηνωμένων Πολιτειών και του Ισραήλ απέναντι στο Ιράν δεν μπορεί να ιδωθεί ως μεμονωμένη επιλογή, αλλά ως συνέχεια μιας στρατηγικής που εφαρμόζεται επανειλημμένα τα τελευταία χρόνια.

Δεν ήταν η πρώτη φορά που οι μεγάλες δυνάμεις επιχείρησαν να ελέγξουν το Ιράν. Το 1953, η CIA μαζί με βρετανικές υπηρεσίες οργάνωσαν το πραξικόπημα κατά του πρωθυπουργού Μοσαντέκ, όταν εκείνος προχώρησε στην εθνικοποίηση των πετρελαίων της χώρας. Η ενίσχυση του Σάχη στόχευε στο να μετατραπεί το Ιράν σε περιφερειακό χωροφύλακα των Ηνωμένων Πολιτειών στη Μέση Ανατολή, υπερασπίζοντας τα στρατηγικά τους συμφέροντα. Αυτή η παρέμβαση άνοιξε τον δρόμο για δεκαετίες πολιτικής καταπίεσης, ενώ ακολούθησαν ο Πόλεμος Ιράν – Ιράκ, τα εμπάργγο και οι κυρώσεις, δημιουργώντας ένα πλαίσιο συνεχούς αβεβαιότητας και εξωτερικής πίεσης. Η επανάσταση του 1979 έφερε ριζική αλλαγή στον εσωτερικό και διεθνή προσανατολισμό της χώρας. Το Ιράν μετατράπηκε σε θεοκρατικό κράτος με αυστηρή κεντρική εξουσία και νέο ιδεολογικό πλαίσιο, που αμφισβήτησε ευθέως τη δυτική επιρροή στην περιοχή. Η εσωτερική καταπίεση δεν δικαιολογεί στρατιωτικές παρεμβάσεις, καθώς παραβιάζεται η κυριαρχία και το διεθνές δίκαιο, επιδεινώνουν την κατάσταση και πλήττουν τους ίδιους τους λαούς. Το να επικαλείται κανείς το καθεστώς μιας χώρας για να δικαιολογήσει ή να «μαλακώσει» μια εξωτερική επέμβαση δεν είναι ανάλυση — είναι αποδοχή μιας επικίνδυνης λογικής: ότι οι ισχυροί μπορούν να αποφασίζουν ποιος έχει δικαιώματα και ποιος όχι. Και αυτή η λογική δεν οδηγεί σε περισσότερη δικαιοσύνη. Οδηγεί σε περισσότερους πολέμους.

Η ιστορική εμπειρία είναι αποκαλυπτική. Από το Ιράκ και το Αφγανιστάν έως τη Λιβύη και τη Συρία, οι επεμβάσεις των μεγάλων δυνάμεων άφησαν πίσω τους διαλυμένα κράτη, κατεστραμμένες υποδομές και κοινωνίες σε πλήρη αποσύνθεση. Η υπόσχεση της «δημοκρατίας» μετατράπηκε σε χάος, ενώ εκατομμύρια άνθρωποι οδηγήθηκαν στον ξεριζωμό. Η προσφυγοποίηση ολόκληρων λαών και η μετατροπή χωρών σε ερείπια δεν ήταν παρά το πραγματικό αποτύπωμα αυτών των επεμβάσεων. Το ίδιο μοτίβο κινδυνεύει να επαναληφθεί και στην περίπτωση του Ιράν, με ανυπολόγιστες συνέπειες για ολόκληρη την περιοχή.

Παράλληλα, η ρητορική και η πολιτική που εκφράζεται μέσα από τον Τραμπισμό ενισχύει αυτή την επιθετική κατεύθυνση. Η λογική της ωμής ισχύος, της μονομερούς δράσης και της περιφρόνησης των διεθνών θεσμών δημιουργεί ένα περιβάλλον όπου ο πόλεμος εμφανίζεται ως «κανονικότητα». Η αποδυνάμωση της διπλωματίας και η υποτίμηση του διεθνούς δικαίου ανοίγουν τον δρόμο για επικίνδυνες κλιμακώσεις.

Η σύγκρουση με το Ιράν δεν αποτελεί μια εύκολη υπόθεση. Το Ιράν διαθέτει σημαντικές στρατιωτικές δυνατότητες, γεωστρατηγική επιρροή και συμμαχίες που μπορούν να μετατρέψουν μια τοπική σύγκρουση σε ευρύτερη περιφερειακή ανάφλεξη. Η γενίκευση του πολέμου θα μπορούσε να προκαλέσει αλυσιδωτές αντιδράσεις, εμπλέκοντας περισσότερες χώρες και οδηγώντας σε μια ανεξέλεγκτη κλιμάκωση. Οι συνέπειες μιας τέτοιας εξέλιξης θα είναι πολλαπλές. Πέρα από την ανθρωπιστική καταστροφή, η ενεργειακή κρίση θα ενταθεί δραματικά. Η Μέση Ανατολή αποτελεί κομβικό σημείο για την παγκόσμια ενεργειακή τροφοδοσία, και οποιαδήποτε αποσταθεροποίηση επηρεάζει άμεσα τις τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Η αύξηση του κόστους ενέργειας θα μετακυλιστεί σε όλα τα επίπεδα της οικονομίας, εντείνοντας τις πληθωριστικές πιέσεις και επιβαρύνοντας την καθημερινότητα των πολιτών. Ταυτόχρονα, οι οικονομικές επιπτώσεις θα είναι βαθιές. Η διεθνής αβεβαιότητα, η μείωση των επενδύσεων και η αύξηση του κόστους παραγωγής δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια νέα οικονομική κρίση. Οι κοινωνίες θα βρεθούν αντιμέτωπες με αυξανόμενη ανεργία, συρρίκνωση εισοδημάτων και διεύρυνση των ανισοτήτων.

Απέναντι σε αυτή την πραγματικότητα, η στάση της Ευρώπης δεν μπορεί παρά να αποτελέσει αντικείμενο έντονης κριτικής. Αντί να διαμορφώσει μια αυτόνομη πολιτική ειρήνης και αποκλιμάκωσης, επιλέγει σε μεγάλο βαθμό, με ελάχιστες εξαιρέσεις, να ευθυγραμμίζεται με επιλογές που τροφοδοτούν την ένταση, επιβεβαιώνοντας την πολιτική της εξάρτηση και την αδυναμία της να λειτουργήσει ως ανεξάρτητος διεθνής παράγοντας.

Η στάση της Αριστεράς αποκτά ιδιαίτερο βάρος σε αυτή την περίοδο. Ιστορικά, η Αριστερά ταυτίζεται με την αντίθεση στον πόλεμο και τον ιμπεριαλισμό, με την υπεράσπιση των λαών απέναντι στις επεμβάσεις και τις καταστροφικές γεωπολιτικές επιδιώξεις. Η καθαρή και αταλάντευτη τοποθέτηση υπέρ της ειρήνης, της μη εμπλοκής και της διεθνούς αλληλεγγύης αποτελεί στοιχείο πολιτικής συνέπειας και αξιοπιστίας. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, η Ελλάδα οφείλει να διαμορφώσει μια σαφή και υπεύθυνη στάση. Η εμπλοκή σε τέτοιες συγκρούσεις δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα του ελληνικού λαού και εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους. Αντίθετα, η χώρα πρέπει να επιμείνει στη γραμμή της μη εμπλοκής, της υπεράσπισης του διεθνούς δικαίου και της προώθησης της ειρήνης. Η ανάγκη για ειρήνη, συνεργασία και σεβασμό του διεθνούς δικαίου δεν είναι απλώς ηθική επιλογή, αλλά ιστορική αναγκαιότητα. Γιατί κάθε νέα πολεμική ανάφλεξη δεν αφορά μόνο τους λαούς που βρίσκονται στο επίκεντρο, αλλά ολόκληρη τη διεθνή κοινότητα.

Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται η επιτακτική ανάγκη να επανεξετάσουμε συνολικά την πολιτική και οικονομική κατεύθυνση που γεννά και αναπαράγει τέτοιες συγκρούσεις. Η απάντηση των λαών δεν μπορεί να είναι άλλη από την ενίσχυση πολιτικών που στοχεύουν στην εξάλειψη των ανισοτήτων, στη δίκαιη κατανομή του πλούτου και στη δημιουργία ενός διεθνούς συστήματος που θα υπηρετεί την ειρήνη και όχι τον πόλεμο.